

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
רדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב - י"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 730

מסכת עירובין ע"ב - ע"ח ♦ שביעית ה' ד' - ה' ט'

בס"ד, י' סיון תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ מקום הלינה או מקום האכילה
- ♦ הנחת עירוב תחומין עבור כל בני העיר
- ♦ זכייה לצורך רשות לאכול ללא הפרעה
- ♦ השכרת מחרשה בשנת השמיטה

- ♦ עירוב חצרות ב"צימרים"
- ♦ בית דירות להשכרה שבעליו מתגורר בו
- ♦ "תפיסת יד" על ידי הרהיטים
- ♦ הדלקת נר חנוכה - היכן?

דבר העורך

לרגל יום השנה לפטירתו של הגה"ח ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, רב בית המדרש חסידי סוכטשוב וראש הכולל, הננו להגיש לפני הקוראים אחד מן הסיפורים המופיעים בספר "אנא עבדא", בעריכת הרב שלום מאיר הכהן וולך שליט"א.

סיפור הג"ר נחום רגוזניצקי שליט"א, ראש ישיבת "מאורות התורה" בטלז' סטון; שח לי הרב קובלסקי, כאשר היה בחור צעיר בישיבת פונוביז', הגיע לשיבה בחור, אשר התרועע עם קבוצה אשר התנהגות חברה לא תאמה את אורח חיי התורה. הוא רצה לאחוז בזה, וגם מזה לא להניח ידו. חפץ ללמוד בישיבה, ולהמשיך להשתתף בפעולותיה של אותה קבוצה.

המשגיח של ישיבת פונוביז', הרב דסלר זצ"ל, שוחח עמו ארוכות וקצרות, וללא הועיל. הבחור לא שינה, לא את דעותיו ולא את ארוחותיו, ואף לא ניסה להצניען. החליט הרב דסלר, שאסור לשיבה להשלים עם כך. קרא אליו את הבחור ואמר לו: אין לפסוח על שתי הסעיפים. עליך לבחור בין הישיבה לבין השתייכות לקבוצה זו. אין האור והחושך דרים כאחד. אמר הבחור: אני בוחר להמשיך בדרכי זו. השיב המשגיח: אם כן, אין מקומך בישיבה. סבר הבחור וקיבל.

יצא הבחור את חדרו של המשגיח ועיניו נתכסו בדוק של דמעות. עצבות ירדה עליו. ברגע זה ניתן לו גט כריתות מיישיבת פונוביז' המעטירה. במר ליבו, התיישב הבחור על מדרגות הישיבה, עזוב לנפשו ונעצב אל רוחו. הוא חש עצמו מושפל ונדכה ליד מאות הבחורים שפסעו נמרצות לידו, בדרכם אל חדר האוכל. אותה שעה, חלף במקום הבחור שמואל צבי קובלסקי, שהיה אז בחור צעיר כבן שש עשרה שנה, והבחין בנער אשר ישב על המדרגות ונפשו אינה עמו.

דף עב/ב - עג/א האחים שהיו אוכלים... פה/ב אם יש שם תפיסת יד.

עירוב חצרות ב"צימרים"

כל חצר בה קיימים בתים, זקוקה לעירוב חצרות לפני שבת. אלמלא עירוב חצרות אין בני החצר רשאים לטלטל מבית לבית ומן הבית אל החצר ולהיפך. גם בבניין מגורים שלא נעשה בו עירוב חצרות, אסור לטלטל מן הבית אל חדר המדרגות!

רבות דנים הפוסקים בענייני עירוב חצרות בבנייני ענק, אשר בצלם חוסים המונים, בתי מלון, בתי חולים וכדומה. כל אחד מסוגי המקומות הללו, עולם מלא הוא בפני עצמו מבחינה הלכתית, ובמאמרנו נתמקד בשאלה הנוגעת ל"צימרים", בהם משכירים חדרים למשפחות. בשונה מבתי מלון, בהם האכילה נעשית בחדר אוכל אחד, בצימרים כל משפחה אוכלת לנפשה, ובשונה מבתי חולים שבהם לכל הפחות מקורו של האוכל הנאכל על ידי כל דרי הבניין, במטבח אחד, הרי שכל משפחה המתגוררת בצימרים מביאה עמה את מאכליה. הדיון הוא, איפוא, האם יתכן דבר מה שיאחד בין הדיירים החדרים בצימרים באותו בניין, או באותה חצר, ואשר יגרום לכך שאינם זקוקים לעשות עירוב חצרות.

בית דירות להשכרה שבעליו מתגורר בו: ובכן, מחלוקת גדולה קיימת בין הפוסקים לגבי מקום אשר כזה שבעליו מתגורר בו, כפי המצוי בצימרים רבים, שבעל המקום מתגורר באחד מאגפי הבניין.

"תפיסת יד" על ידי הרהיטים: ההלכה קובעת (פה/ב, ונפסק בשו"ע סי' שע סעיף ב), כי בעל הבית המתגורר במקום, ויש לו "תפיסת יד" בדירות המושכרות על ידו, וחפציו מונחים בהן (משנ"ב שם סק"י וסק"א), הרי הוא גורם לכך שאין צורך בעירובי חצרות, שהרי הכל שלו והוא אף משתמש בו. מעתה, בעל בית מלון המתגורר במלון, פתר את הבעיה לחלוטין, מפני שבכל חדר ובכל פינה במלון יש לו חפצים, הלא הם הרהיטים הגודשים את המלון. היש לך "תפיסת יד" גדולה מזו?

אכן, המהרש"ג (שו"ת סי' קכ"ב) והגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קמ"א) פוסקים כן. אולם, רוב הפוסקים (חזו"א סי' צ"ב ד"ה תשובה, שש"כ פ"ז הערה נ"ח בשם ערוה"ש, שו"ת דבר אברהם ח"ג סי' ל', שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' נ"ה בשם מהרש"ם, שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' נ"ד, וכן מורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ע"י בספר עירובי חצרות עמי רע"ד) חולקים על כך בטוענם, כי אם חפציו של בעל הבית מושכרים אף הם לדייר המתגורר בחדר, אין זה נחשב "תפיסת יד". כלומר, אנו מחשיבים את בעל המקום כמי שיש לו אחיזה בחדר המושכר, מפני שיש לו בו חפצים, ואם הם עצמם מושכרים לדייר, מה תועלת בקיומם?

צעילוי נשמת

הר"ד **חיים הנטר** ז"ל
ב"ר דוד הלוי ז"ל
נלב"ע ט"ו בסיון תשכ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שיינדל ז'יטניצקי** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע י"ב בסיון ה'תשס"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **אהוד (אודי) סגל** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' מנחם סגל הי"ו
נלב"ע י"ג בסיון תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה גרטלר** ע"ה ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע י' בסיון תשס"ח **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

הא ראייה, טוענים הפוסקים, אם אכן די בחפץ מושכר כדי להחשיב את בעל הבית כמי שיש לו "תפיסת יד" במקום, מדוע אין די בכך שהבית עצמו שלו הוא.

ראוי לציין, כי דיון זה אינו אלא כאשר שוכרים את המקום לזמן מרובה - יותר משלושים יום! אך כאשר שוכרים את המקום לזמן מועט, כל השוכרים טפלים כלפי בעל הבית היהודי הדר שם בקביעות, ואין צריך כלל עירוב חצרות בבניין זה, שהוא נחשב כחצר עם דייר אחד בלבד (ראה שולחן ערוך או"ח סי' ש"ע סעי' ח' ובמשנה ברורה שם).

אין באפשרותנו להכנס לפרטי ההלכות של מקומות דיור ציבוריים, כגון, בתי מלון, בתי חולים וכדומה, אך נציין נקודה חשובה הנוגעת למקומות רבים.

כאשר לכל דייר בבניין מקום לינה פרטי בחדר משלו אך מקום האוכל משותף, הרי הם נחשבים כבני דירה אחת, ואינם זקוקים לעירוב חצרות כלל. כלומר, גם אם חלק מן הדיירים נמנים על אלו שהימצאותם פוסלת את העירוב במקום בו הוא נדרש, כגון, נכרי או מומר, במקרה זה אינם מבטלים את אפשרות הטלטול, מפני שאין צורך בעירוב חצרות.

ברם, כאשר כל דייר אוכל בחדרו, אך האוכל מסופק ממטבח מרכזי, דבר המצוי בבתי מלון ובבתי חולים, העובדה שכולם שותפים באותם מאכלים, נחשבת כעשיית עירוב, שהרי כך למדנו (לעיל ע"א/א) לגבי שיתופי מבואות, כי כאשר בני המבוי שותפים בחבית, אינם צריכים לעשות שיתופי מבואות, והוא הדין לגבי עירובי חצרות. אולם, במקרה זה, המצאותו של פסול לעירוב במקום, פוסלת את העירוב, אלא אם כן שוכרים ממנו את רשותו ("נתיבות שבת" להגרי" בלוי זצ"ל פרק ל"א הערה ט"ו).

דף ע"ד/א מקום פיתא

הדלקת נר חנוכה - היכן?

אחד הדיונים הרווחים בהלכות חנוכה, הוא מקום הדלקת הנרות. את נרות החנוכה על האדם להדליק במקום מגוריו. השאלה היא, איפוא, אלו נתונים קובעים את מקום מגוריו של האדם. דיון זה מתעורר מחדש בהיכלי הישיבות בכל חנוכה, לגבי בחורי הישיבה האוכלים במקום אחד וישנים במקום אחר. היכן ידליקו?

מקום הלינה או מקום האכילה: סוגייתנו היא היחידה בתלמוד המתייחסת להגדרה הלכתית זו, בנוגע להלכות עירובין. הן לגבי עירובי חצרות והן לגבי עירובי תחומין, יש צורך להגדיר היכן מקומו של האדם. בסוגיות הנלמדות בימים אלו, מובאת מחלוקת רב ושמואל, לגבי אדם האוכל במקום אחד וישן במקום אחר, האם "מקום פיתא" - מקום אכילת הפת, הוא הקובע, או "מקום לינה" הוא הקובע. להלכה נפסק (שולחן ערוך סי' ש"ע סעי' ה'), כי מקום האכילה קובע.

את ההקבלה בין דיני עירובין לדיני חנוכה, עורך הט"ז (סי' תרע"ז ס"ק ב'), אשר כתב, כי מגמרתנו ראייה לשיטת הרשב"א (הובאו ברמ"א שם) הסובר, כי אדם הלך במקום אחד ואוכל במקום אחר, ידליק נרות חנוכה במקום אכילתו, מפני ששם עיקר דירתו. הט"ז מסייג הלכה זו, לאדם שיש לו שתי דירות קבועות, באחת הוא ישן ובזולתה הוא אוכל. ברם, כאשר אדם מתארח אצל חברו, בוודאי אינו מדליק בבית חברו, אלא בביתו. הוא מסיים את דבריו: "הגם שראיתי קצת בני אדם, בשעה שאוכלים בסעודה אצל אדם אחר, שולחים אחר נרותיהם ומדליקים שם... וטעות היא בידם, ואינם מבינים דבר זה".

זאת, ועוד: גם האוכל בקביעות במקום אחר, לא לעולם ייקבע דינו להדליק במקום אכילתו. בגמרתנו נידונה שאלה לגבי תלמידי ישיבה האוכלים בבית אנשים ולנים בישיבה. רב ששת פסק, כי במקרה זה מקום לינתם קובע ולא מקום אכילתם. הגמרא מסבירה זאת בכך, שהתלמידים בוודאי היו מעדיפים לאכול במקום לינתם, חלף האכילה בבתי אנשים אחרים. כך גם נפסק להלכה לגבי עירובי תחומין (שולחן ערוך סי' ת"ט סעי' ז'), כמו גם לגבי עירובי חצרות (שולחן ערוך סי' ש"ע סעי' ה' במג"א ופמ"ג ובביאור הלכה בשם ראשונים).

לאור האמור, הדין נותן כי בני הישיבות צריכים להדליק נרות חנוכה במקום אכילתם. אך ורק כאשר מקום האכילה רחוק מבית המדרש, ומקום השינה קרוב לבית המדרש, עליהם להדליק במקום השינה, כפי הסברה הנזכרת, שהתלמידים היו מעדיפים לאכול במקום לינתם, ולפיכך, שם נקבע מקומם. אכן, מובא בשם החזון איש זצ"ל, כי הוא הורה לבחורי ישיבות להדליק בחדר האוכל. אמנם, יש המצדדים בסברות לחלק, כי חדר האוכל מקום אחד הוא לכל בני הישיבה, ואין מיוחד בו מקום לכל בחור, לעומת מקום הלינה שהוא פרטי לכל בחור. לפי סברה זו, לעולם יש להדליק במקום הלינה (עיי' שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד ע"ד ע"ק כ"ח).

סברה נוספת קיימת לצדד בהדלקת נרות בחדר הפנימיה, כי נרות חנוכה נועדו לפרסום, ובחדר הפנימיה שוהים שעות רבות יותר מאשר בחדר האוכל (עיי' שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' מ"ח). יש אומרים, כי גם החזון איש זצ"ל יעץ, שלכתחילה יאכלו בחדר השינה בחנוכה, לצאת ידי כל ספק (ראה קונטרס ימי החנוכה ע"ד בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

"בוא נרד לשוחח עם החזון איש, פנה אליו שמואל צבי ברחמים. באו לפני החזון איש, ושח לו הרב קובלסקי אותו המאורע. שוחח החזון איש עם הבחור, ולבסוף אמר לרב קובלסקי: סע עמו לפתח תקווה, אל הרב גורדון, שיבחן אותו ויקבל אותו לישיבת לומז'א. בטביעות עינו ידע החזון איש מהם סיכויי הבחור להצליח במבחן, והורה לרב קובלסקי: אל תניח שיבחנו אותו. בכל שאלה שישאל - תענה במקומו. בעינו החדה ידע החזון איש, שהרב קובלסקי יידע את התשובות... נוסף לכך, ציידו החזון איש במכתב המלצה.

וכך הווה. קיבלם הרב גורדון במאור פנים, כדרכו, קרא את מכתב המלצה והחל לשאול שאלות. על כל שאלה, קפץ הרב קובלסקי וענה. אמר לו הרב גורדון: נאה, והוכחת שיש לך "ראש טוב", א-גוטא קעפעלע, אבל הן לא אתה הוא המבקש להכנס לישיבה... בוא ונשמע מה בפי חברך - ושאל שאלה נוספת. אולם, לרב קובלסקי היתה הוראה מהחזון איש, והוא שב וענה במקום חברו... בסופו של דבר, נראה שהמלצת החזון איש הכריעה את הכף, והבחור התקבל לישיבת לומז'א. דא עקא, שגם בפתח תקווה לא זנח הנער את חבריו. וגם ישיבת לומז'א לא היתה מוכנה לסבול הנהגת הכלאיים...

כעבור שבועיים קם הרב קובלסקי ונסע לפתח תקווה, שכן חש אחריות וביקש להיוודע על מצבו של הבחור. ואשר יגור ממנו - מצא. הנהלת הישיבה כבר הביעה את מורת רוחה, והעבירה אזהרות והתרעות למענו של הבחור החדש. ההיסטוריה עומדת לחזור על עצמה... חרד הרב קובלסקי מפני הבאות, והפציר בבחור להלוות אליו אל החזון איש. נסיעה מפתח תקווה לבני ברק לא היתה מן הדברים הקלים באותם הימים. היו נוסעים עד לכביש ז'בוטינסקי, ועולים ברגל את כל רחוב רבי עקיבא. הגיעו לביתו של החזון איש, והרב קובלסקי אמר לבחור: המתן רגע, אכנס ואראה אם הרב מוכן לקבלנו. נכנס וסיפר את הסיפור. הבחור, שהוצא מישיבת פונוביץ בגלל חברותו הפעילה בקבוצה זו, התקבל לישיבת לומז'א על סמך המלצתו של הרב, אבל הוא עומד במריו, ממשיך בחברותו הפעילה, ומעורר מורת רוח גם בישיבתו החדשה. הוא עומד כאן, בחוץ, אולי הרב מוכן לשוחח עמו, לשכנעו להפסיק ללכת עמהם? כן, אמר החזון איש, אמור לו שייכנס.

יצא הרב קובלסקי אל דלת המבוא, והכניס את הבחור. פנה אליו החזון איש במאור פנים ושאלו מה נשמע, איך התאקלם בישיבה, איזו מסכת לומדים, באיזו סוגיא אוחזים. ביקש לשמוע מחידושי ראש הישיבה, ומה חידוש הבחור בלימודו. קשר עמו שיחה מלבבת, והמריצו לבוא בשבוע הבא ולהשמע מחידושו. פניו של הבחור קרנו מאושר כאשר נפרד מן החזון איש וממכרו, ופנה לשוב לישיבתו.

נשאר הרב קובלסקי בבית החזון איש, וילדות היתה בו בהעיוז לשאול: ילמדנו רבינו, הן אני הבאתי הנה במטרה אחת ויחידה, שהרב ישוחח עמו וישכנעו לנתק את קשריו עם אותה קבוצה. לפני שנכנס הנה הקדמתי וסיפרתי על כך לרב, וביקשתיו שיידח את דבריו לנושא זה. הרב שוחח עמו ארוכות - ולא הזכיר את קבוצת הנוער ולו במילה אחת!

תשובתו של החזון איש נחרטה בלבו לכל ימי חייו, וכך אמר לו: יש לו סיפוק מחברותו עמם, ואי אפשר לקחת מהזולת את מה שיש לו בלי לתת לו תמורה. ודאי, יש לנו מה להציע, תורת חיים היקרה ללבו. ערוך, נחמד זהוה ומפז רב, ומתוקה מדבש ומנופת צופים. אבל הבחור עוד לא הגיע אל הטעם, טרם אורו עיניו. הסברתי לו פנים, הזמנתי לשבוע הבא. הוא שיתדל לחדש חידוש, להעמיק בסברא. אדבר עמו בלימוד, יטעם טעמה של תורה, וכשיאורו עיניו בתורה, יברח החושך מאליו, יתפוגג מיקסם השוא... שבועיים לאחר מכן נפטר החזון איש. אבל הבחור כבר מצא את האור, והחל ללמוד בחשק רב. קבוצת החברים נזנחה מאליה, וכיום - סיפר הרב קובלסקי - הוא אחד ממצוייני תלמידי החכמים בבני ברק...".

דף פ/א אמר רב נחמן נקטינן אחד עירובי תחומין

הנחת עירוב תחומין עבור כל בני העיר

עירובי תחומין - הרחבת תחום השבת לאלפיים אמה נוספות מחוץ לעיר, אפשר לעשות על ידי הנחת מזון מחוץ לעיר וכך קונה בעל המזון שביתה באותו מקום, והוא רשאי להגיע עד אותו מקום בשבת קודש.

כשם שבעירובי חצרות ובשיתוף מבואות יכול אחד השכנים להקנות דבר מאכל לכל שכניו ולערב עבורם, כך גם עירוב תחומין יכול אדם אחד לעשות עבור כל בני העיר. מבעוד יום הוא מזכה דברי מאכל לכל בני העיר ומודיע כי הרוצה יסמוך על עירובו (שולחן ערוך אור"ח סי' תי"ג).

ברם, בשונה מעירובי חצרות ושיתוף מבואות, בהם די בכמות מזון בשיעור שתי סעודות, אפילו לאלף משפחות, הרי שבעירוב תחומין יש צורך בשיעור מזון שתי סעודות עבור כל אדם המבקש להשתתף בעירוב תחומין. אמנם אין צורך במזון לשתי סעודות מלאות, אלא די במזון שאפשר להשתמש בו בשתי סעודות, וכגון, פלח בצל אחד, מספיק עבור ליפות הפת לאדם אחד לשתי סעודות, וכדומה.

בטעם החילוק בין עירוב חצרות לבין עירוב תחומין כותב הט"ז (אור"ח סי' תי"א ס"ק א), כי הצורך בעירוב חצרות נוצר בשל ריבוי הידירים בחצר, שהרי חצר שיש בה בית אחד אינה זקוקה לעירובי חצרות. עירוב החצרות, איפוא, נועד לשתף את השכנים יחד, ולשם כך, די בשיתופם על ידי שיעור שתי סעודות עבור כולם. שונה הוא עירוב תחומין, שאיסור התחומין נעוץ בשביתתו של כל יהודי בנפרד, ללא קשר לחבירו, וכדי להרחיב את תחומו עליו להניח מזון שתי סעודות מחוץ לעיר. לפיכך, אם חפץ אדם לעשות עירוב תחומין עבור כל בני עירו, יניח נא מזון שיש בו שתי סעודות עבור כל אחד מבני העיר.

בפועל, כותב החתם סופר זצ"ל (ש"ת אור"ח סי' צ"ג), נוהגים שמניחים עירוב תחומין ציבורי, כמספר האנשים המשוער הזקוקים לעירוב, ומזכים את המזון לכל מי שירצה לזכות בו כדי לצאת מחוץ לתחום שבת.

העירוב הופך להיות שייך למשתמשים בו בשבת הראשונה: אחת השאלות שהתעוררה בנוגע לכך היא, כי בדרך כלל, אין מחליפים בכל שבוע את המזון שהונח במקום בו נעשה עירוב תחומין, אלא משתמשים בו משבוע לשבוע, כגון, פירות יבשים וכדומה, שאינם מתקלקלים. משכך, יש לתת את הדעת על כך, שהאנשים אשר השתמשו בעירוב בשבת הראשונה, זכו במזון, וכיצד זה ישתמשו בו אנשים אחרים בשבת הבאה?

ברור, איפוא, כי הפתרון נעוץ בכך, שהעורכים את העירוב יתנו ויודיעו, כי הם מקנים את המזון לחפץ בכך, לאותה שבת בלבד, ומיד לאחר השבת יפקע קניינו במזון.

דא עקא, שנחלקו הפוסקים אם אפשר לעשות קניין כזה, להקנות חפץ באופן מושלם לאחר, והקניין יפקע מאליו ללא כל מעשה מצד הקונה, ויחזור החפץ להיות של הבעלים. הרא"ש פוסק (סוכה פרק לולב הגזול סי' ל'), כי הנותן לחבירו חפץ ב"מתנה על מנת להחזיר", צריך חבירו להקנותו לו בחזרה, אלא שאם לא עשה חבירו כן, התברר שהקנאה לא חלה מראש, מפני שערך עמו תנאי, שאם לא יחזירנו לו, לא הקנה לו מעולם. נמצא, שאם היוצאים בשבת מתחום שבת, לא יקנו את המזון בחזרה לידי עורך עירוב התחומין, בשבת הבאה יאלצו להניח מזון חדש וחוזר חלילה.

זכיה לצורך רשות לאכול ללא הפרעה: הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א, עומד בספרו (ש"ת שבט הלוי ח"ו סי' מ"ז) על דיון הלכתי סבוך זה, והוא כותב כי סברתו של בעל עמק שאלה (סי' קל"ב) בנושא, מיישבת היטב את הדברים, כי בעירוב תחומין אין צורך לזכות באופן מושלם בדברי המאכל שבאמצעותם נעשה העירוב, אלא די בזכיה מן הסוג הבא: שאם ילך לאכול את העירוב, אין מי שיכול לבוא ולעכב בעדו ולטעון כי אינו רשאי לאכול. מאחר שמניח העירוב מאפשר לכל החפץ בכך לאכול ממנו, די בזכיה זו. כלומר, אין צורך ב"בעלות" על המאכל, ודי בזכות לאכול, אם ירצה בכך. מעתה, אין ההולכים בשבת צריכים להקנות בחזרה את המאכל לבעליו, שהרי מעולם לא הפך להיות שלהם, אלא הם קיבלו זכות אכילה בלבד [וע"ש מה שהביא, שהשיגו על דברי העמק שאלה, בדעת תורה סי' שס"ו, וע"ע מה שכתב לצדד גם לדבריהם להקל בעירובי תחומין דרבנן, כדעת הרמב"ם שא"צ להקנות בקניין בחזרה].

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

שביעית, פרק ה', משנה ו': לאיסור ולהיתר מותר

השכרת מחרשה בשנת השמיטה

התורה מזהירה (ויקרא, יט/ד): "וְלִפְנֵי עֵינֶיךָ לֹא תִתֵּן מְכָשָׁל". אזהרה זו כוללת איסור לסייע לאדם "שעיוורה תאותו עין שכלו" (ספר המצוות לרמב"ם, מצוות לא תעשה רצ"ט) לעבור עבירה. קיימים אפני סיוע שאינם בכלל איסור התורה, אך הם נאסרו מדרבנן. כמו כן אסור לעודדו בדברים.

משניות פרק זה עוסקות במכירת ציוד חקלאי לחשוד על איסורי שביעית, והמשנה קובעת כלל: כל כלי שיעודו אך ורק למלאכה האסורה בשביעית - אסור למכרו בשביעית לחשוד לעבור על איסורי השביעית. אך כל כלי שמיועד גם למלאכה היתר, מותר למכרו לכל.

אפשר לומר, אומר בנו יבלחט"א, הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, כי מתוך פעולות "מאורות הדף היומי" על כל שלוחותיו, אפשר לחוש שבהפצת האור נעלם לו החושך. אנו מרגישים זאת בעליל מידי יום ביומו בפעילות שלוחי בית המדרש לפתיחת שיעורים חדשים ברחבי הארץ.

בכלל, ניתן לומר, כי היום שיעור הדף היומי הפך למרכיב בלתי נפרד מסדר יומו של כל יהודי שומר תורה ומצוות, אשר מקפיד שלא להחסיר לפחות שעת לימוד בכל יום.

"ב"ה", אומר בחיך של סיפוק ראש מפעל "מאורות הדף היומי", "יהודים רבים שהתוודעו לפעילות "מאורות הדף היומי" נמשכו אל האור, ובעקבות כך אף ניצתו נקודות אור נוספות ברחבי הארץ.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עב/ב

תיובתא

המילה 'תיובתא' משמשת את הגמרא כדי לחתום את הדיון בקושיה שלא נמצא לה תירוץ. **התרגום** המילולי של המילה תיובתא הוא "תשובה". כלומר, הקושיה היא תשובה ניצחת לשיטה שעליה מקשים (עי' בתרגום ספר איוב לב/ג). **שתי** צורות לה לתיובתא. א. 'תיובתא דפלוני - תיובתא'. בכך הגמרא מבטאת, כי לקושיה זו לא נמצא כל תירוץ, לפיכך היא כופלת את המילה 'תיובתא'.

לעילוי נשמת

מרת **מרים קסטנר** ע"ה

ב"ר ישראל יהודה ליטש רוזנבאום הי"ד

נלב"ט ע"ו בסיון תשס"ז **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בעלה ידידנו

הר"ר **אברהם יוסף קסטנר** שיחי' - ירושלים

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגנדה** ז"ל

ב"ר ישראל שאול ז"ל נלב"ע י"ד בסיון תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י נכדו ידידנו

הר"ר **שאול חסדיאל** ומשפ' שיחי' - ב"ב

לעילוי נשמת

ר' **פנחס רוזנפלד** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב בסיון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו וכלתו

הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד** שיחי'

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לוי** ז"ל

ב"ר זימל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו

ר' **יצחק רפפורט** ומשפחתו שיחי'

תמיהה גדולה שוטח בעל "משנה ראשונה": מדוע כלי ששימושו להיתר ולאיסור מותר למכור לחשוד לעבור בו עבירה? הרי לפנינו ספק אם יבצע בו עבירה, וכלל בכל התורה קובע: ספק דאורייתא לחומרא!

בעל משנה ראשונה מסביר כי לא אסרה התורה אלא נתינת **מכשול** לפני הזולת, וכלי שאינו לשימוש מובהק לאיסור אינו מוגדר **מכשול**. כשם שברור ההבדל בין הנותן לילד קטן זכוכית שבורה, לבין הנותן לו לשתות בכוס זכוכית שעלולה להישבר (וכן כתב משנת רבי אהרן ח"א, סימן ג). יסוד זה מבואר בריטב"א (עבודה זרה, דף טו/ב) בתוספת חשובה: אכן מדאורייתא אין איסור לתת חפץ אלא למי שבוודאי יעשה בו איסור, אך חז"ל אסרו לתת חפץ אפילו כ"שיש רגלים לדבר שיעבור בו הקונה עבירה... וכל מקום שיש לתלות לקולא, שאין כוונתו לעבירה, העמידו חכמים את הדבר על דין תורה והתירו" (וראה בהרחבה בדרך אמונה, שמיטה, פ"ח, ה"א, בביאור ההלכה, ד"ה כר. וע"ש במשנה ראשונה שהקשה על יסוד זה, אולם משנת יוסף יישב את קושייתו).

לאור דברי הריטב"א מבוארים היטב דברי משנתנו, כי במקרה המוזכר במשנה יש רק ספק אם עם הארץ יעשה עבירה בכלי, ובמקרה זה העמידו חז"ל את הדבר על דין תורה. ברם, לפי זה האם אסור למכור כלי בישול ליהודי שברי לנו כי ישל בהם מאכלות אסורות, ה"י?

על שאלה זו עמד הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה, יו"ד חלק א, סימן ע"ב), והוא קובע יסוד נפלא המבאר גם את משנתנו.

לדבריו, אין כוונת המשנה שמותר למכור רק למי שאין וודאות שישתמש בכלים לאיסור, אלא על המוכר לדעת שאין עיקר הקניין לצורך איסור, ואם כוונת הקונה להיתר ולאיסור כאחד אין מקרה זה בגדר איסור לפני עור, ואף אין איסור דרבנן שלא התייחסו אלא למקרה שיש שם עבירה על הדבר ומוכח שהקניין לצורך איסור.

ההגדרה העומדת בבסיס דבריו היא שההתייחסות העיקרית היא אל המכשיל, ואם מעשה המכירה עצמו אינו מעשה מכשול, מה שעושה הקונה לאחר מכן אינו מיוחס למוכר [וע"ש מה שהוכיח כן בפירוש משנתנו]. לפיכך, אין כל איסור למכור קדרה לאדם שאינו שומר על כשרות, כי המכירה אינה מתייחסת לבישולי טריפה אלא לכל סוגי הבישולים, אף על פי שבוודאי יבשל גם דברים אסורים.

יצוין כי ישנם אופנים רבים ומקרים שונים שגדולי הדורות נדרשו להם בהלכה זו, השכיחה ביותר בעוונותינו הרבים, כגון הגשת מאכל לאורח שאינו מברך ואי אפשר להימנע מלכבדו, וכיצא בדבר, ובכל מקרה לגופו ישנם פרטים רבים הדורשים הכרעת מורה הוראה מובהק המסוגל לרדת לשרשי העניין ולפרטיו.

ב. "תיובתא" בלבד. כך הגמרא חותמת קושיה שלעת עתה לא נמצא לה תירוץ, אך קיימת אפשרות שבעתיד הדברים יושבו.
קושיית שאינן כה קשות, הגמרא אינה מכנה ב"תיובתא" אלא בביטוי 'קשיא', הטומן בחובו את הכוונה, כי הדברים תלויים ועומדים, ואין הכרח וודאי כטענתנו של המקשה (עיי' ספר הכריתות לשון לימודים שער ג' ס"י ס"ט).
מעובד מתוך ספר כללים וביאורים בלשונות הש"ס.

לעילוי נשמת
הרב **בנימין נפחא** ז"ל
ב"ר משה ז"ל
נלב"ע י' בסיון תשמ"ח
תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת **חנה גוטווקס** ע"ה
ב"ר ישראל אלעזר ז"ל נלב"ע ט"ו בסיון תשנ"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה וכלתה הר"ר **יוסף גוטווקס** וזוג' מרת **גניה** ומשפ' שיחיו - אנגלווד ניו ג'רסי

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **מרדכי שמואל טלר** ז"ל
ב"ר צבי מנחם ז"ל נלב"ע ט"ו בסיון תשס"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

ללמוד הלכה ולהבין

אור חדש מאיר בעולם ההלכה:
ספר מאורות ההלכה, המביא את פסקי ההלכות בסגנון בהיר וקולח,
בשפה שווה לכל נפש, כשולחן הערוך באר היטב.

חובר באומנות ע"י תלמידי חכמים ופוסקים באופן שמביא את אור
ההלכה והבנתה תוך כדי התמקדות בשפה קצרה וקולעת.

מאורות ההלכה אור חדש מאיר

ניתן להשיג במשרדי מאורות הדף היומי
ובחנויות המובחרות.

מאורות הדף היומי:
1700-500-151

